

VU Research Portal

Vrouwen en Witteboordencriminaliteit

Huisman, W.

published in

Tijdschrift voor Criminologie
2010

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Huisman, W. (2010). Vrouwen en Witteboordencriminaliteit. *Tijdschrift voor Criminologie*, 52(4), 423-432.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Vrouwen en witteboordencriminaliteit

Theorieën en hypothesen over sekseverschil

Wim Huisman

Witteboordencriminaliteit wordt vooral door mannen gepleegd. De vraag is of dit zo blijft. Steeds meer vrouwen slagen erin steeds hogere posities op de arbeidsmarkt te bereiken. Mogen we daarmee ook meer door vrouwen gepleegde witteboordencriminaliteit verwachten? Criminologische theorievorming rond gender en rond witteboordencriminaliteit leidt tot tegengestelde hypothesen, die in dit artikel worden uitgewerkt. Uit onderzoek naar witteboordencriminaliteit kan een situationele hypothese worden afgeleid op grond waarvan we met het stijgen van vrouwen op de maatschappelijke ladder ook meer boekhoudfraudes en andere organisatiecriminaliteit verwachten. Uit onderzoek naar door vrouwen gepleegde criminaliteit kan een sekseverschilhypothese worden afgeleid op grond waarvan juist minder witteboordencriminaliteit mag worden verwacht omdat vrouwen in het algemeen minder geneigd zijn risicovol gedrag te vertonen. In dit artikel worden deze twee tegenstrijdige voorspellingen – tegen het licht van mogelijke genderbias rond vrouwen en witteboordencriminaliteit – uitgewerkt en besproken met het oog op verder onderzoek.

Het is algemeen bekend dat vrouwen minder criminaliteit plegen dan mannen (Junger-Tas e.a., 2003). Dit sekseverschil komt ook in Nederlandse studies naar voren en blijkt zowel uit *self-report* studies als uit politieregistraties (Wong e.a., 2011). Wel verschilt het aandeel vrouwelijke delinquentie per soort criminaliteit. Op het terrein van witteboordencriminaliteit zijn vrouwen nog sterker ondervertegenwoordigd dan in andere vormen van criminaliteit (Dodge, 2008).

Dit schijnbare gebrek aan prevalentie is een mogelijke verklaring waarom er in de criminologie zo weinig onderzoek is gedaan naar en geschreven is over vrouwelijke witteboordencriminaliteit. In studies naar witteboordencriminaliteit wordt nagenoeg geen aandacht besteed aan het geslacht van de dader; kennelijk ervan uitgaande dat daders altijd mannen zijn.¹ Ook in studies naar door vrouwen gepleegde criminaliteit wordt het onderwerp witteboordencriminaliteit nauwelijks aangesneden. Naast publicaties over de victimisering van vrouwen (Daly, 1989; Antilla, 2002; Robb, 2006) is er maar één studie die zich specifiek richt op vrouwen en witteboordencriminaliteit (Dodge, 2008). Deze studie heeft vooral een verkennend karakter en presenteert behalve de verschillende mogelijke aspecten van deze relatie (vrouwen als dader, slachtoffer en klokkenluider) en

1 Een uitzondering is het onderzoek van het WODC naar organisatiecriminaliteit (Van den Berg e.a., 2002). Daarin werd vastgesteld dat van de in totaal 168 hoofdverdachten in de 41 bestudeerde opsporingsonderzoeken, zes verdachten vrouw waren (4 procent).

enkele bekende Amerikaanse cases (o.a. Martha Stewart), geen eigen empirisch onderzoek. In Nederland is eigenlijk alleen door Lissenberg aandacht besteed aan vrouwen en witteboordencriminaliteit (Korf e.a., 2008).

Uit het verschil in prevalentie kunnen echter net zo goed argumenten worden afgeleid om juist wel onderzoek te doen naar witteboordencriminaliteit door vrouwen. Bovendien is er een maatschappelijke ontwikkeling die mogelijk van invloed is op de prevalentie van door vrouwen gepleegde witteboordencriminaliteit. Diverse studies tonen aan dat steeds meer vrouwen erin slagen steeds hogere posities op te arbeidsmarkt te bereiken (O'Neill e.a., 2008).² In Nederland is het aantal vrouwen met een leidinggevende functie (door het CBS gedefinieerd als leidinggeven aan minimaal vijf personen) tussen 2001 en 2008 toegenomen van 220.000 tot 280.000 (Visschers & Ter Riele, 2008). Het aandeel vrouwen met hogere managementfuncties (leidinggeven aan minimaal tien personen) is gestegen van 14 procent in 1995 tot 25 procent in 2002.³

In dit artikel staat de vraag centraal wat deze ontwikkeling betekent voor het sekseverschil in de prevalentie van witteboordencriminaliteit. Mogen we met het stijgen van het aantal vrouwen in managementfuncties ook meer door vrouwen gepleegde witteboordencriminaliteit verwachten?

Vanuit de aanname dat witteboordencriminaliteit vanuit managementfuncties wordt gepleegd, worden twee tegengestelde hypothesen uitgewerkt: meer vrouwen op managementposities leidt respectievelijk wel en niet tot meer vrouwelijke witteboordencriminaliteit. Maar eerst worden drie mogelijke vormen van *genderbias* besproken, die van invloed kunnen zijn op de vaststelling en de verklaring van het sekseverschil in de prevalentie van witteboordencriminaliteit. De term 'gender' heeft in de criminologie immers niet alleen de betekenis van het neutrale, biologische begrip 'geslacht', maar duidt ook op de sociale constructie van 'manne-lijk' en 'vrouwelijk' en de betekenis daarvan voor de bestudering van de prevalentie en etiologie van en reacties op door vrouwen en mannen gepleegde criminaliteit, alsmede de verschillen daartussen.

Genderbias en de definiëring van witteboordencriminaliteit

De bepaling en interpretatie van het sekseverschil in de prevalentie hangt af van de definiëring en operationalisering van het begrip witteboordencriminaliteit. Sutherland (1949) definieerde witteboordencriminaliteit als 'crime committed by a person of respectability and a *high social status* in the course of his [sic! WH] occupation'. Een veel geuite kritiek op deze definitie is de moeilijke operationaliseerbaarheid. Daarmee ontstond bij onderzoekers een discussie over de vraag of de aard van de dader of van de daad bepalend is (Geis, 2007). Bij een daadgerichte benadering wordt de operationalisering van witteboordencriminaliteit gekoppeld

2 Zie voor recente cijfers van de stijging van het aantal vrouwen in managementposities in de Verenigde Staten: www.catalyst.org/publication/206/women-in-us-management, geraadpleegd op 8 september 2010.

3 CBS Webmagazine, maandag 11 oktober 2004.

aan bepaalde delicten, meestal geoperationaliseerd als diverse fraudedelicten. Bij een dadergerichte benadering wordt getracht de sociale status van de dader te operationaliseren. Sutherland sprak zelf van 'business managers and executives'. Deze twee benaderingen produceren een heel verschillend beeld van het aandeel van vrouwen in witteboordencriminaliteit.

Studies die een daadgerichte benadering volgen, laten een stijging zien van het aantal vrouwen dat voor witteboordendelicten wordt veroordeeld. Al in de jaren zestig signaleerde Simon (1975) een stijging van het aandeel van vrouwen in verdenkingen van fraude, verduistering en vervalsing, die zij toeschreef aan de toenemende participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt. Ook Albanese (1993) vond over de jaren zeventig en tachtig een sterke toename van zowel het aantal vrouwen met witteboordenbanen als het aantal vrouwen dat werd verdacht van fraude, vervalsing en verduistering. Het Amerikaanse bureau voor justitiële statistiek meldde een stijging van het aantal vrouwen veroordeeld voor fraudedelicten tussen 1990 en 1996 van 55 procent (Haantz, 2002). Meer recent vonden Simon en Ahn-Redding (2005) bij de analyse van vrouwen in politiestatistieken in de Verenigde Staten een verband tussen de toename van vrouwen in managementposities en het stijgende aantal vrouwelijke verdachten voor verduistering en fraude. In 2001 namen vrouwen bijna de helft van de verdenkingen van verduistering en fraude voor hun rekening.

Een dergelijke correlatie betekent echter nog geen causaal verband. Bovendien is het volgens de dadergerichte benadering nog maar de vraag of hier wel sprake is van door vrouwen gepleegde witteboordencriminaliteit. Uit de politieke registratie van typerende witteboordendelicten valt niet op te maken of deze zijn gepleegd door personen met een hoge maatschappelijke positie in de uitoefening van beroep of bedrijf. Fraude wordt vaak als synoniem gebruikt, maar er is geen delict 'fraude' in het strafrecht te vinden. Fraude is een containerbegrip dat specifieke delicten zoals belastingfraude en faillissementsfraude kan omvatten, alsmede het heel brede valsheid in geschrifte. Voor het ene delict hangt de witteboordencontext sterker samen met de delictsomschrijving dan voor het andere. Faillissementsfraude zal bijvoorbeeld vooral worden gepleegd door eigenaren of bestuurders van ondernemingen, terwijl valsheid in geschrifte van alles kan betreffen.

Een toename van het aantal vrouwelijke verdachten voor vormen van fraude en andere voor witteboordencriminaliteit kenmerkende delicten wil dus nog niet zeggen dat deze zijn gepleegd vanuit de hoge maatschappelijke positie die nodig is om witteboordencriminaliteit te plegen: vanuit een leidinggevende positie bij de uitoefening van beroep of bedrijf. Volgens Daly wordt een belangrijk deel van de door vrouwen gepleegde fraudedelicten niet gepleegd vanuit een beroeps- of bedrijfsuitoefening en voor zover dat wel het geval is, betreft het vrouwen met lage posities in de hiërarchie. 'Most were clerical workers who used their occupational access to documents to carry out the fraud or to embezzle' (Daly, 1989, 788). Dodge typeerde hen als 'pink-collar criminals committing "petty" acts' (Dodge, 2008, 381). Terwijl volgens een daadgerichte benadering dus sprake zou zijn van een sterke toename van het aantal door vrouwen gepleegde witteboordendelicten en daarmee dus een afname van het sekseverschil in de prevalentie, is witteboor-

dencriminaliteit volgens de dadergerichte benadering vooralsnog een louter mannelijk fenomeen.

Genderbias in de rechtshandhaving

Een tweede vorm van mogelijke *genderbias* bij witteboordencriminaliteit is een selectieve werking van de rechtshandhaving. Vrouwelijke daders worden dan minder snel als (hoofd)verdachte herkend en worden minder vaak vervolgd en schuldig bevonden dan mannelijke daders. Het schaarse empirische onderzoek naar verschillen in de behandeling van mannelijke en vrouwelijke daders laat geen eenduidige uitkomsten zien (Simpson, 1989). Onderzoek naar een sekseverschil in de behandeling van plegers van witteboordencriminaliteit is er niet of nauwelijks. Een recente interne studie naar de behandeling van zaken met vrouwelijke verdachten door de FIOD/ECD liet een dergelijk effect zien. Zo zouden mannelijke rechters de neiging hebben bij fraudezaken met mannelijke en vrouwelijke verdachten, de mannen eerder te zien als hoofddader.⁴

Genderbias in de media

Een derde vorm van *genderbias* is die van de berichtgeving in de media en de daarmee samenhangende informele criminalisering van witteboordencriminaliteit. Ook de media lijken selectief ten aanzien van door vrouwen of door mannen gepleegde witteboordencriminaliteit, maar dan omgekeerd. Stabile (2004) vergeleek de berichtgeving over Martha Stewart met die over Kenneth Lay, voormalig topman van Enron, en ontdekte dat van 1 juni 2002 tot 30 juni 2003 in totaal 1.279 artikelen in New Yorkse kranten verschenen over Stewart, terwijl er slechts 23 werden gepubliceerd over Lay. Volgens Dodge (2008) zijn de kritieken op zowel de resultaten als de mislukkingen van vrouwelijke managers – in elk geval in de media – vaak gegoten in gendergerelateerde termen in plaats van in termen van professionaliteit en competentie. Voormalig burgemeester van New York Edward Koch noemde Leona Helmsley, een van de eerste bekende vrouwelijke witteboordencriminelen, de ‘Wicked Witch of the West’. Linda Wachner, destijds topvrouw van een lingeriebedrijf dat eerst de lieveling van Wall Street was en later failliet ging, werd aangeduid als ‘Iron maiden of lingerie’ (Dodge, 2008). Nina Brink, een van Nederlands bekendste topzakenvrouwen en door gedupeerde beleggers beschuldigd van witteboordendelicten bij de beursgang van World Online, gaf aan haar hele zakelijke leven tegen stigma’s rond vrouwen te hebben moeten vechten en dat ze het haat om telkens ‘Iron Lady’ te worden genoemd.⁵ Deze termen lijken te verwijzen naar diepgewortelde culturele voorstellingen van de vrouwelijke natuur als zijnde immoreel en boosaardig. Ze doen daarmee denken aan het creëren van ‘folk devils’ als noodzakelijk ingrediënt voor het criminaliseren van een bepaald type misdaad of dader (Levi, 2008). Op basis van Levi’s analyse van de ‘folk-devilling’ van witteboordencriminaliteit kan echter betwijfeld

4 Persoonlijke communicatie met de onderzoeker A. Denkers.

5 ‘Internet’, *Quote*, november 1996; ‘Nina heeft het nooit gedaan’, *de Volkskrant*, 1 april 2000. Het Openbaar Ministerie besloot overigens wegens gebrek aan bewijs geen strafvervolgung in te stellen.

worden of dit voldoende is voor een criminalisering van vrouwelijke witteboordencriminaliteit. Ze zijn daarvoor te uitzonderlijk:

'(...) some social groups and elite individuals who commit frauds are "folk-devilled" as outsiders because their background or the individualist nature of their offences enables their portrayal as "organized criminals" or as "rogue traders" who have clearly transgressed both official and moral values. They are not seen as seriously threatening the economic and/or moral fabric of society.'

Niettegenstaande deze drie vormen van genderbias die mogelijk van invloed zijn op de precieze vaststelling van het sekseverschil in prevalentie van witteboordencriminaliteit en de verklaring daarvan, kunnen naar aanleiding van de maatschappelijke ontwikkeling van de toename van het aantal vrouwen in leidinggevende functies wel hypothesen worden geformuleerd over de betekenis hiervan voor de prevalentie van door vrouwen gepleegde witteboordencriminaliteit.

De situationele hypothese

Een voor de hand liggende verklaring voor het prevalentieverschil in witteboordencriminaliteit is dat veel minder vrouwen zich bevinden in situaties waarin de gelegenheid worden geboden en motivaties worden gevormd tot het plegen van witteboordencriminaliteit. Hirschi en Gottfredson (1987, 967) merken op dat 'by definition one must be in the white-collar world to be a white-collar crime offender'. Dit komt overeen met de in criminologisch onderzoek naar door vrouwen gepleegde criminaliteit gehanteerde hypothese dat vrouwen minder blootgesteld worden aan risicofactoren dan mannen (Wong e.a., 2011).

Als deze *situationele hypothese* waar is, mogen we met het stijgen van vrouwen op de maatschappelijke ladder dus ook meer door vrouwen gepleegde boekhoudfraudes en andere witteboordencriminaliteit verwachten. Adler voorspelde in 1975 in haar beroemde, maar veel bekritiseerde boek *Sisters in crime* dat naarmate door de emancipatie de verschillen in de sociale positie van mannen en vrouwen gaan verdwijnen, het criminele gedrag van vrouwen ook meer op dat van mannen gaat lijken. Adler geloofde dat ook vrouwen posities van status en macht zouden misbruiken voor economisch gewin: 'housewives might pilfer from the supermarket while doing the grocery shopping, but could not embezzle from a corporation unless they work out of the executive office' (1975, 28). Een toename van vrouwelijke witteboordencriminaliteit kan dan verklaard worden door de emancipatie in de arbeidsmarkt. Simon en Ahn-Redding (2005) zien de door hen gevonden correlatie tussen de toename van vrouwen met managementposities en de toename van vrouwelijke verdachten van witteboordendelicten als een gevolg van de toenemende gelegenheid die vrouwen hebben door de toenemende participatie in de hogere echelons van de arbeidsmarkt.

Er worden ook tegengestelde ontwikkelingenesignaleerd. Dodge (2008) wijst bijvoorbeeld op de trend van 'opting out', dat steeds meer vrouwelijke managers

ervoor kiezen hun leidinggevende (en daarmee meestal voltijdse) functies in te wisselen voor minder veeleisende banen die beter te combineren zijn met ouderlijke of huishoudelijke taken. Zij komen dan niet in de positie waarin zich de mogelijkheden voordoen om witteboordencriminaliteit te plegen.

De situationele verklaring voor het sekseverschil in prevalentie en de stijging van vrouwelijke witteboordencriminaliteit sluit goed aan bij de heersende theorieën over de oorzaken van witteboordencriminaliteit. Verklaringen voor witteboordencriminaliteit zijn vaak toepassingen van criminologische theorieën die de oorzaken van crimineel gedrag in de sociale omgeving van de dader zoeken (Huisman, 2010). Witteboordencriminaliteit wordt dan verklaard door gepercipieerde kosten en baten van gedragsalternatieven (rationele-keuzetheorie), de spanning tussen het behalen van bedrijfsdoelen en daartoe beschikbare middelen (straintheorie), processen van sociaal leren van deviante gedragingen door collega's (differentiële associatie), en de normalisering van dat gedrag door allerlei rationalisaties van ernst en verwijtbaarheid (neutralisatietechniek).

De individuele kenmerken van de dader doen er volgens deze theorieën niet veel toe. De persoonlijke eigenschappen van plegers van witteboordencriminaliteit zouden dan ook nauwelijks verschillen van die van hun niet-overtredende collega's (Geis, 1993, 20; Coleman 1987, 409). Deze zienswijze wordt bevestigd door studies naar het persoonlijke profiel en de criminele carrière van plegers van fraude en andere witteboordendelicten, waaruit bleek dat dezen wel verschilden van plegers van commune criminaliteit, maar nauwelijks van niet-plegers (Hagan & Kay, 1990; Weisburd e.a., 1991; Weisburd & Waring, 2001; Piquero & Weisburd, 2009). Het heeft dan weinig zin te zoeken naar 'the perverse personalities of their perpetrators' (Braithwaite, 1984, 2). Coleman spreekt zelfs van de 'irrelevance of persons' (Coleman, 1987).

Het sekseverschil kan volgens de gangbare theorieën over witteboordencriminaliteit dus alleen verklaard worden door de afwezigheid van vrouwen in witteboordenfuncties en het toetreden van vrouwen in deze functies zal dan weliswaar geen verschil uitmaken voor de totale prevalentie van witteboordencriminaliteit, maar wel het sekseverschil verkleinen.

De sekseverschilhypothese

Uit onderzoek naar door vrouwen gepleegde criminaliteit kan een tegengestelde voorspelling worden afgeleid (Wong e.a., 2011). Vrouwen zijn in het algemeen geneigd minder risicovol gedrag te vertonen en criminaliteit te plegen, als gevolg van een mix van biopsychologische factoren en sociale-omgevingsfactoren die verschillen van mannen. Zelfs wanneer vrouwen in dezelfde mate worden blootgesteld aan criminogene omgevingsfactoren, verschilt de mate van gevoeligheid voor deze factoren en daarmee de mate van delinquent gedrag (Fishbein e.a., 2009). Dus naarmate vrouwen mannen op hogere posities verdringen, mogen we volgens deze *sekseverschilhypothese* juist minder witteboordencriminaliteit verwachten.

Recentelijk is er ook meer aandacht voor de persoonlijke factor bij de verklaring van de witteboordencriminaliteit. Zo stelden Piquero e.a. (2008) vast dat niet zozeer een lage mate van zelfcontrole, maar juist een sterke behoefte aan controle van managers samenhangt met het plegen van witteboordencriminaliteit. Cools bijvoorbeeld wijst bij de analyse van grote boekhoudfraudes zoals die bij Enron, WorldCom en Ahold, op de narcistische trekken en het zonnekoninggedrag van de topbestuurders van deze ondernemingen (Cools, 2005).

Vooraf naar aanleiding van de kredietcrisis is er belangstelling voor de persoonlijke eigenschappen van de managers die door het nemen van extreme risico's en het verlangen van exorbitante bonussen en andere beloningen de wereld in een economische crisis hebben gestort. Volgens de Nijmeegse hoogleraar economie Sent zijn masculiene eigenschappen als hebzucht, onrealistisch optimisme en extreem risico nemen de oorzaak van de kredietcrisis en kunnen dit soort praktijken worden voorkomen wanneer managementteams voor minstens 35 procent uit vrouwen bestaan.^{6,7} Veel aandacht kreeg onderzoek waarin een verband werd gelegd tussen mannelijke hormonen en het nemen van risico's op financiële beurzen (Coates & Herbert, 2010).

Omgekeerd zou deze verklaring dus betekenen dat vrouwen in witteboordenfuncties minder risico hebben om crimineel gedrag te vertonen. Dit komt overeen met de hypothese dat vrouwen minder kwetsbaar zijn voor risicofactoren van delinquent gedrag dan mannen (Wong e.a., 2011).

Vrouwen die wel witteboordencriminaliteit plegen, zouden dan wellicht over meer masculiene eigenschappen bezitten. Dit zou ook weer impliceren dat in de race naar de top van het bedrijfsleven vooral geselecteerd wordt op masculiene eigenschappen, waardoor vrouwelijke managers juist weer kwetsbaarder zouden zijn voor de risicofactoren van witteboordencriminaliteit dan vrouwen in lagere posities. Van Essen en Stoker (2006) vonden in een studie naar de perceptie van de leiderschapstijl van de leidinggevers van 3.229 respondenten dat de percentages managers met een masculiene en met een feminiene leiderschapstijl nauwelijks verschilden tussen mannelijke en vrouwelijke leidinggevers. Selectie op mannelijke eigenschappen ligt voor de hand wanneer succes en carrière ook in termen die samenhangen met die masculiniteit worden gedefinieerd (O'Neill e.a., 2008). Dit kan leiden tot seksuele discriminatie, maar ook tot processen van zelfselectie waarin de meest masculiene vrouwen vanzelf komen bovendrijven (Sapienza e.a., 2009).

Ander relevant onderzoek is dat naar verschillen in ethische besluitvorming tussen mannen en vrouwen. Invloedrijk op dit terrein is het werk van Gilligan (1982), die veronderstelt dat mannen ethische dilemma's beoordelen in termen van rechtvaardigheid, regels en rechten, terwijl vrouwen geneigd zijn deze te zien in termen van relaties, zorg en compassie. Dit betekent ook dat verschillende

6 'Esther-Mirjam Sent geeft mannen schuld van crisis – Zonder vrouwen zo weer een crisis', *De Gelderlander*, 16 januari 2010.

7 Niet wetenschappelijk, maar wel prikkelend is de stelling van EU-commissaris Kroes: 'Als Lehman Brothers Lehman Sisters was geweest, had de crisis niet deze omvang gehad' (www.forbes.com/lists/2009/11/power-women-09_Nealie-Kroes_41C2.html).

rechtvaardigingen worden gegeven voor onethisch handelen door mannen en vrouwen, waarbij mannen vooral de onrechtmatigheid van bepaald handelen zullen bestrijden en vrouwen meer de noodzaak van dat handelen voor anderen zullen benadrukken (Schminke & Ambrose, 1997).

Sinds Gilligan zijn er talloze studies gedaan naar verschillen in ethische besluitvorming tussen mannen en vrouwen. Volgens Robin en Babin (1997) zijn geslacht en leeftijd de twee meest onderzochte variabelen in de studie naar bedrijfsethiek. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn echter verre van eenduidig. In een meta-analyse van 66 studies vonden Franke e.a. (1997) dat vrouwen eerder geneigd zijn bedrijfspraktijken als onethisch te beschouwen dan mannen. Dawson (1997) en Valentine en Rittenburg (2007) vonden dat vrouwen hoger scoren in ethische besluitvorming dan mannen, dat beide groepen met het stijgen van leeftijd en ervaring steeds ethischer worden en dat de verschillen tussen beide groepen dan ook kleiner worden.

Wanneer geen of weinig verschil wordt gevonden, worden daarvoor twee verklaringen aangedragen (Dawson, 1997). De eerste is dat vrouwen door processen van socialisatie binnen organisaties gedurende de carrière de dominante mannelijke gedragsnormen overnemen. De tweede verklaring is dat ethische verschillen tussen mannen en vrouwen zich vooral voordoen in situaties waarin betekenisvolle anderen daadwerkelijk de gevolgen van de uitkomst van die besluitvorming ondervinden. Hier openbaart zich de zorgoriëntatie van vrouwen. Het verschil in uitkomst van ethische besluitvorming tussen mannen en vrouwen verdwijnt naarmate de sociale afstand tussen besluitnemer en anderen toeneemt.

De sekseverschilhypothese voorspelt dat meer vrouwen op leidinggevende posities niet gepaard gaat met meer door vrouwen gepleegde witteboordencriminaliteit. Processen van selectie of socialisatie kunnen dit verschil echter tenietdoen wanneer vrouwelijke leidinggevers wat betreft persoonlijke eigenschappen, stijl van leidinggeven of besluitvorming weinig verschillen van hun mannelijke collega's.

Conclusie

Over vrouwen en witteboordencriminaliteit is weinig bekend en veel onduidelijk. Een aanzienlijk sekseverschil in de prevalentie van witteboordencriminaliteit ligt voor de hand, maar de besproken vormen van genderbias maken de precieze vaststelling en verklaring daarvan lastig. Toch wint de wetenschappelijke relevantie van dit thema aan belang naarmate vrouwen meer op de functies terechtkomen van waaruit tot nog toe vooral mannen witteboordencriminaliteit plegen. En dat geldt zowel wanneer vrouwen meer witteboordencriminaliteit gaan plegen en het sekseverschil in prevalentie dus kleiner wordt, als wanneer vrouwen niet meer witteboordencriminaliteit plegen en de totale prevalentie dus zal afnemen. Beide mogelijke ontwikkelingen behoeven immers een wetenschappelijke verklaring. Toekomstig onderzoek zal beide hier besproken hypothesen moeten toetsen om een verklaring te geven voor het prevalentieverschil en om een voorspelling te doen over de ontwikkeling van witteboordencriminaliteit gepleegd door vrouwen,

rekening houdend met selectiviteit in de rechtshandhaving. Dit is niet alleen van belang nu vrouwen in toenemende mate door het glazen plafond weten heen te breken en dit mogelijk zelfs herhaling van de kredietcrisis kan voorkomen, maar ook vanwege de mogelijkheid om de houdbaarheid van de dominante theorieën over de etiologie van witteboordencriminaliteit te toetsen.

Literatuur

- Adler, F. (1975). *Sisters in crime. The rise of the new female criminal*. New York: McGraw-Hill.
- Albanese, J. (1993). Women and the newest profession. Females as white-collar criminals. In: C.C. Culliver (ed.), *Female criminality. The state of the art*. New York: Garland, 119-131.
- Antilla, S. (2002). *Tales from the boom-boom room. Women vs Wall Street*. Princeton: Bloomberg Press.
- Berg, E.A.I.M. van den, m.m.v. R. Aidala & E.M.Th. Beenackers (2002). *Organisatiecriminaliteit. Aard, achtergronden en aanpak*, onderzoeksnotitie nr. 8. Den Haag: WODC.
- Braithwaite, J. (1984). *Corporate crime in the pharmaceutical industry*. Londen: Routledge & Kegan Paul.
- Coates, J. & Herbert, J. (2010). Endogenous steroids and financial risk taking on a London trading floor. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105(16), 6167-6172.
- Coleman, J.W. (1987). Toward an integrated theory of white-collar crime. *American Journal of Sociology*, 93(2), 406-439.
- Cools, C. (2005). *Controle is goed, vertrouwen nog beter*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Daly, K. (1989). Gender and varieties of white collar crime. *Criminology*, 27(4), 769-794.
- Dawson, L.M. (1997). Ethical differences between men and women in the sales profession. *Journal of Business Ethics*, 16, 1143-1152.
- Dodge, M. (2008). *Women and white collar crime*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Essen, M. van & Stoker, J. (2006). Het verschil voorbij. *Pedagogiek in praktijk*, www.kennislink.nl, geraadpleegd op 6 april 2010.
- Fishbein, D., Miller, S., Winn, D.M. & Dakof, G. (2009). Biopsychological factors, gender, and delinquency. In: M.A. Zahn (ed.), *The delinquent girl*. Philadelphia: Temple University Press, 84-106.
- Franke, G., Crown, D. & Spake, D. (1997). Gender differences in the perceptions of business practices. A social role theory perspective. *Journal of Applied Psychology*, 82(6), 920-934.
- Geis, G. (1993). The evolution of the study of corporate crime. In: M.B. Blankenship (ed.), *Understanding corporate criminality*. New York: Garland Publishing, 3-28.
- Geis, G. (2007). *White-collar and corporate crime*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Haantz, S. (2002). *Women and white-collar crime*. Fairmont: National White Collar Crime Center.
- Hagan, J. & Kay, F. (1990). Gender and delinquency in white-collar families. A power-control perspective. *Crime & Delinquency*, 36, 391-407.
- Hirschi, T. & Gottfredson, M. (1987). Causes of white-collar crime. *Criminology*, 25, 949-974.
- Huisman, W. (2010). Organisatiecriminaliteit. In: E.R. Muller, J. van der Leun & P. van Calster (red.), *Criminaliteit en criminaliteitsbeheersing*. Den Haag: Kluwer, 215-240.

- Junger-Tas, J., Haen-Marshall, I. & Ribeaud, D. (2003). *Delinquency in an international perspective. The international self-reported delinquency study (ISRD)*. Den Haag: Kugler Publications.
- Korf, D.J., Stolwijk, S. & Vlaming, F. de (2008). *Straffen, vrouwen en moraal*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Levi, M. (2008). Suite revenge? The shaping of folk devils and moral panics about white-collar crimes. *British Journal of Criminology*, 48(1), 1-20.
- O'Neill, D.A., Hopkins, M.M. & Bilimoria, D. (2008). Women's careers at the start of the 21st century. Patterns and paradoxes. *Journal of Business Ethics*, 80(4), 727-743.
- Piquero, N.L. & Weisburd, D. (2009). Developmental trajectories of white-collar crime. In: S.S. Simpson & D. Weisburd (eds.), *The criminology of white-collar crime*. New York: Springer, 153-173.
- Piquero, N.L., Schoepfer, A. & Langton, L. (2008). Completely out of control or the desire to be in complete control? How low self-control and the desire for control relate to corporate offending. *Crime & Delinquency*, 56, 627-647.
- Robb, G. (2006). Women and white-collar crime. Debates on gender, fraud and the corporate economy in England and America, 1850-1930. *British Journal of Criminology*, 46(6), 1058-1072.
- Robin, D. & Babin, L. (1997). Making sense of the research on gender and ethics in business. A critical analysis and extension. *Business Ethics Quarterly*, 7(4), 61-90.
- Sapienza, P., Zingales, L. & Maestripieri, D. (2009). Gender differences in financial risk aversion and career choices are affected by testosterone. *Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS)*, 106(36), 15268-15273.
- Schminke, M. & Ambrose, M.L. (1997). Asymmetric perceptions of ethical frameworks of men and women in business and nonbusiness settings. *Journal of Business Ethics*, 16, 719-729.
- Simon, R.J. (1975) *Women and crime*. Lexington: Lexington Books.
- Simon, R.J. & Ahn-Redding, H. (2005). *The crimes women commit, the punishment they receive*. Lanham: Lexington Books.
- Simpson, S. (1989). Feminist theory, crime and justice. *Criminology*, 27, 605.
- Stabile, C.A. (2004). Getting what she deserved: The news media. Martha Stewart and masculine domination. *Feminist Media Studies*, 4(3), 315-332.
- Sutherland, E.H. (1949). *White collar crime*. New York: Dryden Press.
- Valentine, S.R. & Rittenburg, T.L. (2007). The ethical decision making of men and women executives in international business situations. *Journal of Business Ethics*, 71(2), 125-134.
- Vischers, A. & Riele, S. ter (2008). Mannen geven vaker leiding dan vrouwen. *Sociaal Economische Trends*, 4, 15-20.
- Weisburd, D. & Waring, E. (2001). *White-collar crime and criminal careers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weisburd, D., Wheeler, S., Waring, E. & Bode, N. (1991). *Crimes of the middle classes. White-collar offenders in the federal courts*. New Haven: Yale University Press.
- Wong, T.M.L., Blom, M. & Laan, A.M. van der (2011). De inhaalslag van vrouwen? Omvang, aard en trends in criminaliteit onder meisjes en vrouwen. In: A. Slotboom, M. Hoeve, P. van der Helm & M. Ezinga (red.), *Meisjes, vrouwen en criminaliteit*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 266-284.